

ТРАДИЦІЇ МУЗИЧНО-ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ ГАЛИЧИНИ

Література

1. Маркетингове планування / Григораши В.В // Управління школою. – 2014. – №10–12, квіт. – С. 2–32.
2. Мороз І.В. Менеджмент і маркетинг в освіті: навч.-метод. посіб. / Мороз І.В. – К.: Освіта України, 2005. – 142 с.
3. Освітній маркетинг – нова функція управління навчальним закладом / Григораши В.В // Управління школою. – 2014. – №7–9 берез. – С. 2–25.
4. Шоробура І.М. Менеджмент вищої освіти: навч. посіб. / І.М. Шоробура, Є.В. Долінський, О.О. Долінська – Хмельницький: ПП Заколотний М.І., 2015. – 259 с.
5. Яковенко В. Менеджмент і маркетинг: Навч. посіб. / В. Яковенко; Європ. ун-т. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2006. – 143 с.

References

1. Hryhorash V.V. (2014). *Marketinghove planuvannia*

[Marketing planning]. *Upravlinnia shkoloiu*, Vol. 10 – 12, pp. 2 – 32. [in Ukrainian].

2. Moroz I.V. (2005). *Menedzhment i marketynh v osviti* [Management and marketing in education]. Kyiv, *Osvita Ukrainy*, 142 p. [in Ukrainian].

3. Hryhorash V.V. (2014). *Osvitnii marketynh – nova funktsiia upravlinnia navchalnym zakladom* [Educational Marketing – a new feature of school management]. *Upravlinnya shkoloyu*, Vol. 7–9, pp. 2–25. [in Ukrainian].

4. Shorobura I.M. & Dolynskiy Ye. V. & Dolynska O.O. (2015). *Menedzhment vyshchoi osvity* [Management of Higher Education]. *Khmelnyskiy, P P Zakolodnyi M.I.*, 259 p. [in Ukrainian].

5. Yakovenko V. (2006). *Menedzhment i marketynh* [Management and Marketing]. Kyiv, *Yevropeiskiy universytet publ.*, 143 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.02.2017

УДК [781.7.03:37.016](477.83/.86)

Наталія Кобрин, кандидат історичних наук, викладач

Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату імені С. Крушельницької

ТРАДИЦІЇ МУЗИЧНО-ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ ГАЛИЧИНИ

Відродження національних традицій музично-історичної освіти є вагомою проблемою професійного формування майбутнього музиканта. У статті проаналізовано джерельні, історіографічні та музично-дидактичні матеріали, які стосуються викладання історії музики в Галичині. Зокрема, основну увагу звернено на факти викладання цієї дисципліни у різних спеціальних музичних школах, її зміст і тематику, окремі методичні принципи викладів.

Ключові слова: Галичина, історія музики, музично-історична освіта, професіоналізм.

Літ. 16.

Наталія Кобрин, кандидат исторических наук, преподаватель

Львовской средней специализированной музыкальной школы-интерната имени С. Крушельницкой

ТРАДИЦИИ МУЗЫКАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ ГАЛИЧИНЫ

Возрождение национальных традиций музыкально-исторического образования – это важная проблема профессионального воспитания будущего музыканта. В статье анализируются архивные источники, историография и музыкально-дидактические публикации, касаемые преподавания истории музыки в Галичине. В частности, акцентируются факты преподавания этого учебного предмета в музыкальных школах, его содержание и тематика, отдельные методические принципы.

Ключевые слова: Галичина, история музыки, музыкально-историческое образование, профессионализм.

Nataliya Kobryn, Ph.D. (History), Lecturer

Lviv Solomiya Krushelnyska Special Secondary Music School

THE TRADITIONS OF MUSICAL AND HISTORICAL EDUCATION IN HALYCHYNA

Renaissance of the national traditions of musical and historical education is a significant problem of the professional formation of future musicians. The article analyzes the primary sources, including the instructional materials, as well as other historical texts, that cast light on the teaching of music history in Halychyna. It is focused, in particular, on the teaching of this subject in various specialized schools of music, with due attention paid to the curricular content and methodology.

Keywords: Halychyna, history of music, the musical-historical education, professionalism.

Постановка проблеми. Однією з вагомих складових цілісного музичної культури, а зокрема майбутнього музиканта, є знання найвидатніших явищ і мистецького світогляду поціновувача здобутків музики впродовж всієї лінії її історичного

розвитку. Усвідомлення розмаїття музичної творчості в часі (на різних етапах еволюції) та в просторі (у різних, більше чи менше віддалених національних традиціях) – необхідна якість професійного мистецького й загально світоглядного формування особистості музиканта від початків занять. Засобом досягнення цієї мети повинна стати цілісна й логічна концепція музично-історичної освіти від елементарного рівня вслуховування й співдії з розмаїттям музики до цілісного базового, для вищих студій, курсу історії музики (не лише предмету “музична література” в середній спеціальній освіті).

У навчальних програмах 70 – 80 х рр. ХХ ст. стверджено, що музична література є однією з вагомих дисциплін світоглядного та мистецько-історичного плану. На практиці ця теза виглядає фікцією, адже сформувавши уявлення про цілісну “історичну еволюцію” музичного мистецтва на базі вивчення лише творчості ХVІІІ – початку ХХ ст. дуже складно (з усієї розмаїтої музичної спадщини – це неповних 300 років) [5, 3]. В такому хронологічному обмеженні виразно простежується, передовсім, ідеологічний чинник – саме утворчості ХVІІІ – початку ХХ ст. найлегше було апелювати до тісних контактів західно-європейських митців із російською культурою періоду Російської імперії від правління Петра І до радянських часів (зауважимо, що всі програми предметів “Музична література” чи “Зарубіжна музична література” затверджувалися винятково у Москві, а сучасні – це лише їх незначні модифікації). На тлі хронологічно і тематичного обмеженого курсу “музична література” зрозумілим є уникання традиційного, наприклад, для галицьких музичних шкіл до 1939 р. і прийнятого у багатьох країнах світу терміну для позначення відповідної навчальної дисципліни “історія музики” (Music History – англ.). Саме його подибуємо, зокрема, у навчальних планах 12-річної Спеціальної музичної школи у м. Нью-Йорк (Special Music School) для музично обдарованих дітей, яка була заснована під впливом системи середніх спеціальних музичних шкіл-інтернатів СРСР [16, 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання музично-історичної освіти, її змісту, методичних принципів, відповідності до вимог сучасної школи, є майже не висвітленою темою сучасних наукових студій. Одна з небагатьох – дисертація К. Васильковської [1, 6], в якій автор у контексті дослідження світогляду вчителя музики подала дидактичні моделі музично-історичної освіти (культурно-історичну, контекстну, жанрово-стильову, культурно-антропологічну, культуротворчу). Натомість у

літературі (зокрема, літературі радянського періоду), яка стосується підготовки професійного музиканта на різних щаблях середньої освіти від її початків, зустрічається лише визначення “музична література” як одна з навчальних дисциплін музичної школи чи училища [8; 12; 13]. Статті українських музикознавців, головню, уточнювали деталі методики ведення уроків – слухання музичних творів чи викладу окремих тем [13, 82 – 90]. Про середні спеціалізовані музичні школи-інтернати з питомою для них тривірневою освітою початкової-базової-середньої школи, зазвичай, мова не йде. Однак, матеріали української музично-педагогічної спадщини минулого століття (до 1939 р.) свідчать про розбудову національних традицій музично-історичної освіти майбутнього музиканта, співдію зі світовими тенденціями, а їх відродження здатне стати поштовхом для суттєвого переосмислення змісту й концепції середньої спеціальної музичної освіти в Україні.

Відтак, **метою статті** є систематизація й аналіз фактів, які стосуються музично-історичної освіти й викладів історії музики в галицькому музичному шкільництві межі ХІХ ст. – до 1939 р.

Виклад основного матеріалу дослідження. А. Вахнянин – перший директор Вищого музичного інституту (ВМІ) ім. Миколи Лисенка й один із перших професорів історії музики новозаснованого закладу [11, 254] у статті “Наукове поняття...” визначив завдання історії музики так: “Розумієся, що не всі народи довели музику до певної завершеності. Прослідити її різнорідність в розвою музики у поодиноких народів – се значить одно, що розказати історію музики, се єсть подати вірний образ її поступового розвою [...]. Історія музики слідить і за розвоєм інструментів, яке починається ладканням в долоні, тупотом ритмічним, уживанням простих бубенців, а переходить відтак в уживання інструментів духових і струнних. Історія музики познакомиє нас відтак з всякими музикальними теоріями, з всякими скалями, почавши від тетра хорда, з інтервалами в сих скалях, з тонами консонантними і дисонантними, з гомофонією, з поліфонією, монодією, з акордовими укладами і з розвоєм інструментації, яко супроводу до співу. Історія музики укаже нам, котрі іменню народи заслужилися на всіх полях музики і розкаже про всі так звані музичні школи, про форми церковного та світського співу і музики, побіч розвою народної пісні на штучну музику і наоборот [...] Без знання історії музики, без пізнання музичних взірців поодиноких геніїв і талантів, без знання розвою музики від єї

примітивних форм аж до звершених [...] – без сего знання годі слухати, розуміти і оцінювати музичні твори, їх внутрішню стійність та красу, без знання історії музики годі поступати вперед, розвивати музику і працювати на полі композиції” [3, 79 – 80]. У розлогій статті автор доволі виразно окреслив основні параметри власної музично-історичної концепції: музичне мислення безперервно й упродовж дуже тривалого часу еволюціонувало від примітивних форм до сучасної складної мистецької системи; музичне мистецтво кожного народу характеризується виразною специфікою; фольклор і церковна музика є невід’ємною частиною музичної спадщини кожного народу, їх взаємовпливи з авторською творчістю є вагомими чинниками мистецького розвитку; музично-історичні знання відіграють важливу роль у формуванні музиканта й поступальному розвитку національного музичного мистецтва. Розуміння музично-історичної освіти як одного з фундаментів професійного формування музиканта та мистецького світогляду підтверджується фактами діяльності тогочасних численних галицьких шкіл.

У концепції української національної школи міжвоєнного десятиліття XX ст. було стверджено важливість загальної освіченості в музичному мистецтві [7, 225 – 226]. Ось які думки щодо проблеми музично-історичних викладів напередодні здійснення освітньої реформи в Польщі висловлював, наприклад, диригент та один із засновників Станіславівської філії Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка О. Залеський: “Середня школа мусить дати ученикові вже більші музичні знання і то без огляду на те чи має дитина хист до музики чи ні... Він мусить зрозуміти основні правила музичної теорії, ... далі повинен **винести із школи найважливіші відомості з історії музики...**” [4]. У 30-х рр. XX ст. цю роль частково виконували т. зв. “музичні авдиції” – слухання музики завжди попереджував реферат, в якому було стисло окреслено зміст і суть музичного явища: творчий шлях композитора, функціонування жанру, його значення для галицької, української та світової культури. Авдиції проводилися по 1 год. щомісяця і в річній програмі охоплювали більшість важливих жанрів народної та професійної музики, творчість українських і західноєвропейських композиторів різних епох. На практиці використовувалися два основних типи авдицій: присвячені творчості одного композитора, зокрема, на першому місці була постать М. Лисенка і портрети композиторів, які яскраво представляли національні школи XIX ст., польську (Ф. Шопен, С. Монюшко) та

чеську (Б. Сметана, А. Дворжак); авдиції, які базувалися на характеристиці провідних сфер і жанрів музичного мистецтва – українські національні танці, народна музика, слов’янська музика, західноєвропейська танцювальна музика, релігійна музика, програмна музика.

У XIX – на початку XX ст. – в період становлення історії музики як наукової і навчальної дисципліни, як стверджує дослідник історії професійної музичної освіти Л. Мазепа, її трирічний курс належав до обов’язкової програми багатьох музичних шкіл Львова приватного характеру і при спеціальних товариствах (без огляду на їх безпосередню спеціалізацію), наприклад, співацького товариства “Лютя”, Е. Качковського, Й. Лаурецької, П. Стружецької-Суботової, К. Мікулі, Я. Конярьської, Г. Шахта, Н. Щицінської, С. Каспарек, М. Велещукової, М. Турської, М. Райсс, школи ім. І. Падеревського та ін. [11, 131]. Навіть зважаючи на різницю між освітніми системами Австро-Угорщини та сучасної України, перераховані школи є відповідними, радше, до рівня середньої ланки.

Дещо докладніші відомості збереглися про виклади історії музики в основних вищих музичних школах Львова до 1939 р., які, відповідно до освітньої системи того часу, обіймали повний цикл професійної освіти від початків, навіть із підготовчими класами для найменших музикантів, і до вищого академічного курсу – консерваторію Галицького музичного товариства (ГМТ), Львівський музичний інститут, згодом Львівську музичну консерваторію ім. Кароля Шимановського та Вищий музичний інститут (ВМІ) імені Миколи Лисенка. У консерваторії ГМТ курс історії музики належав до обов’язкових дисциплін вже, принаймні, у 70 – 80-х рр. XIX ст. [11, 153]. Він викладався, як правило впродовж трьох років на середньому (два роки) та вищому (рік) курсах [Маз, 173]. Його читали, зокрема, С. Невядомський, А. Хибінський, М. Щепанська. У документах Львівської музичної консерваторії ім. Кароля Шимановського, в якій було чотири освітні рівні – підготовчий, нижчий, середній та вищий, – викладання дисципліни “історія музики” станом на 1927/1928 н. р. зафіксовано на нижчому та середньому рівнях (на жаль імена викладачів та зміст не вказано) [11, 204].

Статут ВМІ ім. Миколи Лисенка 1903 р. вказує історію музики серед обов’язкових побічних предметів (як і теорію музики, гармонію та фортепіано) та приписує її вивчення у старших класах – на відділі фортепіано, наприклад, у 7 – 8 класах [15, арк.161] (курс фортепіано тривав за цим статутом 8 років [арк. 166], однак вже після

1910 р. його було розширено до 9, а далі доповнено найвищими концертними класами). З документів товариства відомо, однак, що систематичні й обов'язкові виклади історії музики для всіх елевів було введено вже після реформування лекційного плану в 1910 – 1911 рр. “Задумує виділ тов. Лисенка від наступного року впровадити в практику **безплатну обов'язкову науку історії музики,**” – коментував ці нововведення С. Людкевич [10, 262]. Варто зауважити, що саме з С. Людкевичем, який від 1910 – 1911 рр. серед іншого викладав історію музики у ВМІ ім. Миколи Лисенка, остаточно погоджували змінені навчальні програми [6, 139 – 140].

За документами екзаменаційних протоколів ВМІ ім. Миколи Лисенка 30 х рр. минулого століття відомо, що курс історії музики читав Б. Кудрик, охоплюючи всю тривалість еволюції музичного мистецтва від найдавніших часів до сучасності. Так, під час іспитів з історії музики обговорювалися такі питання: виникнення музики, музика Давньої Греції, григоріанські невми, середньовічні секвенції, річеркар [14, арк.112], григоріанський спів, мензуральна нотація, нідерландська школа, мотет, Гвідо д'Ареццо, трубадури [14, арк. 88], початки української музики, українська музика княжої доби, творчість М. Дилецького, Д. Бортнянського [14, арк. 89].

Серед численних публікацій на музично-історичні теми просвітницького й науково-популярного характеру, зокрема С. Людкевича, З. Лиська, В. Барвінського, А. Вахнянина, М. Волошина, П. Бажанського, С. Дністрянської, більшість яких стосувалася історії українського музичного мистецтва (зокрема, й у щоденника “Діло”, “Руслан”, часописах “Життя і Знання”, “Назустріч”, “Музичний Альманах”, “Українська Музика”), виділяються два посібники: “Історія музики” скрипаля й педагога І. Левицького (Львів, 1921) і “Диригентський поради́ник” за редакцією В. Витвицького (1938).

“Історія музики” І Левицького є єдиним тогочасним взірцем шкільного підручника з історії світової музики. “Для розуміння музики потрібне знання її історичного розвитку”, – писав автор [9, 3]. Типову для періоду Австро-Угорщини і Польської держави програму викладів для учительських семінарій (розділи “Давній світ; Середні віки; Нові часи”) тут доповнено історією українського музичного мистецтва. Зміст окремих розділів вартий особливої уваги, адже автор врахував найновіші здобутки тогочасного історичного музикознавства: “I. Старинна музика: Єгипет, Вавилон, Асирія, індійці, китайці, жиди, Греки; II. Середньовічна музика: Св. Амбросій,

Папа Григорій Великий, Гвідо з Арецца, Світська музика: барди, трубадури, міннезінгери; Контрапункт; Нідерландська і венеційська школа, Лассо, Палестріна; III. Новочасна музика: Ораторія; Опері: флорентійська, неаполітанська, французька; Класики: Гендель, Бах; Віденські класики: Гайдн, Моцарт, Бетовен; Романтизм: Шуберт, Вебер, Мендельсон, Шуман, Шопен; Італійська опера: Россіні, Верді; Французька опера: Мейєрбер; Програмова музика: Берліоз, Ліст; Р. Вагнер; Новонімецька школа: Брукнер, Брамс; Сучасна музика: Франція (Сенс-Санс, Деліб), Німеччина (Штраус Р.), Італія (Пучіні); Національна музика: Скандинавія (Гріг), Росія (Чайковський), чехи (Сметана, Дворжак), Польща (Монюшко); IV. Українська музика; V. Розвій інструментів” [9]. Автор стисло окреслює головні жанри і найважливіші музичні явища певного періоду, описує яскраві факти музичного життя та побуту окремих західноєвропейських країн, подає біографічні дані найвизначніших композиторів, короткі відомості з історії музичних інструментів – органу, фортепіано і скрипки. У розділі з історії української музики увага автора зосереджена на творчості двох останніх століть (це можна пояснити тогочасною масовою виконавською практикою в Галичині).

Розділ “історія музики” є в “Диригентському поради́нику” – одному з найбільших звершень українських галицьких композиторів у сфері навчально-методичної літератури. Автор розділу – упорядник видання композитор і музикознавець В. Витвицький подав такий матеріал: “Грецька музика; Церковна музика I – X ст. Візантія (письмо, жанри). Григоріанський хорал (його характер і Гвідо д'Ареццо); Доба багатоголосся (поліфонія, нотація, лади, нідерландські композитори, жанри, факти творчості Палестріни); Світська музика в Середньовіччі; Початки опери й ораторії; Інструментальна музика (походження і жанри, інструменти); Бах і Гендель; Віденські класики; романтики (Вебер, Шуберт, Мендельсон, Шопен); Програмна музика (Визначення програмної і абсолютної музики, Берліоз, Ліст, Штраус); Опера в XIX ст.; Національні течії в музиці 19-20 ст. (імпресіонізм, Б. Барток, З. Кодаї, І. Стравинський, С. Прокоф'єв, О. Скрибін, А. Шенберг); Українська музика (Народна музика, церковна музика, 18 ст., галицькі композитори 19 ст., світська музика, М. Лисенко, початок 20 ст., сучасна доба)” [2, 84 – 111].

Висновки. Отже, джерельні, історіографічні та дидактичні матеріали свідчать, що у кінці XIX – першій половині XX ст. майже у всіх музичних школах Галичини, не зважаючи на статус і

безпосередню спеціалізацію, поступово утверджувалося розуміння важливої ролі музично-історичних викладів. Розташування обов'язкових курсів історії музики у лекційних планах шкіл ще не було однаковим, однак дуже часто відносилось до середнього і перших років вищого навчального рівня. Ці курси читали, зазвичай, відомі свого часу музикознавці та композитори, зокрема документи діяльності музичних шкіл Львова (консерваторії ГМТ, ВМІ ім. Миколи Лисенка) зберегли імена А. Вахнянина, С. Людкевича, Б. Кудрика, С. Невядомського, А. Хибінського, М. Щепанської. Зміст музично-історичних викладів охоплював цілісну еволюцію музичного мистецтва від його зародження у давнину (введення параграфів із фактами музики давнього світу, Візантії, Середньовіччя є дуже показовим) до сучасності: саме це підтверджують збережені посібники історії музики українських авторів І. Левицького та В. Витвицького.

“Історія музики” І. Левицького, незважаючи на компілятивний характер, надто легкий виклад, неповноту охопленого матеріалу, має дуже вагомe значення для національної культури, адже це перша та єдина в той час спроба створити підручник з історії світової музики українською мовою. Відповідний розділ “Диригентського poradника” в редакції В. Витвицького є взірцем науково-популярного викладу історії музики для диригентів українських аматорських хорів. Широко закреслені музично-історичні виклади тлумачилися як вагова основа підготовки вдумливого фахового виконавства, при тому українські діячі завжди враховували потреби національної культури (звідси, окремі розділи з історії української музики в контексті світового мистецтва). Традиції музичної педагогіки Галичини повинні стати неодмінною базою для побудови сучасної концепції української музично-історичної освіти.

Література

1. Васильковська К.М. *Формування художнього світогляду майбутнього вчителя музики в процесі вивчення музично-історичних дисциплін.*/К.М. Васильковська// *Автореферат на здобуття наук. ступеня канд. педаг. наук* – Київ, 2006. – 20 с.
2. Витвицький В. *Диригентський poradник.*/ В. Витвицький, М. Колесса, З. Лисько// – Львів: *Український Видавничий Інститут*, 1938. – 240 с.
3. Горак Я. *Анатоль Вахнянин і становлення музичного професіоналізму в Галичині (друга половина XIX – початок XX ст.).*/ Я. Горак// – Львів: *Слолом*, 2008. – 232 с.

4. Залеський О. *На нові шляхи.*/ О. Залеський/ / *Боян.* – 1929. – Ч. 7. – С. 71 – 72.

5. *Зарубежная музыкальная литература VIII – IX классы. Программа-конспект для исполнительских отделений средних специальных музыкальных школ.*/ Сост. М. Рыбникова // – Москва, 1981. – 72 стр.

6. *Книга протоколів Музичного товариства імені Миколи Лисенка.* / Упор. Я. Горак// – Тернопіль: *Астон*, 2014. – 424 с.

7. Кобрин Н. *Музика в системі національного виховання молоді в Галичині (кінець XIX – 20 – 30-ті рр. XX ст.)* / Н. Кобрин // *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна.* – Вип. 18. – Львів: *Львівський національний університет імені І. Франка*, 2004. – С. 224 – 231.

8. Лагутин А. *Методика преподавания музыкальной литературы в детской музыкальной школе.*/ А. Лагутин// – Москва: *Музыка*, 1982. – 224 с.

9. Левицький І. *Нарис історії музики.*/ І. Левицький/ / – Львів, 1921. – 64 с.

10. Людкевич С. *Кілька заміток до реформи у Вищим музичнім інституті товариства ім. М. Лисенка у Львові.*/ С. Людкевич// *Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т.* – Львів: *видавництво М. Коць*, 2000. – Т. 2. – С. 260 – 263.

11. Мазепа Л. *Шлях до Музичної Академії у Львові: у 2 т.*/ Л. Мазепа, Т. Мазепа// – Львів: *Слолом*, 2003. – Т. 1. – 288 с.

12. Майбурова Є.В. *Питання методики викладання музичної літератури: метод. розробка для викладачів муз. л-ри.*/ Є. Майбурова/ / – Київ, 1970. – 59 с.

13. *Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів: (муз. школа – училище – консерваторія): зб. статей / Упоряд. В. Самохвалов//* – Київ: *Муз. Україна*, 1983. – 95 с.

14. *Музичний інститут ім. М. Лисенка у Львові. Протоколи про здачу іспитів учнями інституту 1929 – 1938.* Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, від. рук., ф. 163, конс. 164/п.50. – 364 арк.

15. *Шкільний Устав Вищого Музичного Інституту під управою “Союза співацьких і музичних товариств” у Львові.* – Львів, 1903. – 65 с.// *Державний архів Львівської області*, ф. 1, оп. 51, спр. 1242 – Арк. 158 – 190.

16. *Special Music School. Parent & Student Handbook 2015*, 16 – 17 p. [pdf] *Режим доступу:* <http://www.kaufmanmusiccenter.org/sms/>

References

1. Vasyukovska K.M. (2006). *Formuvannia khudozhnogo svitohliadu maibutnoho vchytelia muzyky u protsesi vyvchennia muzychno-istorychnykh dystsyplin* [Formating of the artistic outlook of future generation of music teachers in the musical-historical education]. *Avtoreferat na zdobuttia nauk. stupenia kand. pedah. nauk* Kyiv, 20 p. [in Ukrainian].
2. Vytvytskyi V., M. Kolessa., Z. Lysko (1938). *Dyryhentskyi poradyk* [Conductors reference book]. Lviv: Ukrainyskyi Vydavnychiy Instytut, 240 p. [in Ukrainian].
3. Horak Ja. (2008). *Anatole Vakhnyanyn i stanovlennya ukrainskoho muzychnoho profesionalizmu u Halychyni (druha polovyna XIX – pochatok XX stolittya)* [Anatole Vakhnyanyn and the formating of musical professionalism in Halychyna (the second half of XIXth – the early XXth centuries)]. Lviv: Spolom, 232 p. [in Ukrainian].
4. Zalesky O. (1929). *Na novi shlyakhy* [New ways]. *Boyan*, (Vols7), pp.71 – 72. [in Ukrainian].
5. *Zarubezhnaya muzykalnaya literature VIII – IX klasy. Programma-konspekt dla ispolnitelskikh otdeleniy srednikh spetsyalnykh muzykalnykh shkol* (1981). [The foreign music history at K-8–9. The program-resume for department of performing art at secondary special music schools]. *Sost. M. Rybnikova*, Moskva, 32 p. [in Russian].
6. *Knyha protokiliv Muzychnoho tovarystva imeni Mykoly Lysenka* (2014). [Mykola Lysenko music associations record book]. *Upor. Ja. Horak*, Ternopil: Aston, 424p. [in Ukrainian].
7. Kobryn N. (2004). *Muzyka v systemi natsionalnoho vykhovannya molodi (kinets XIX – 20 – 30-ti rr. XX st.)* [Music in system of national upbringing of young people in Halychyna (at the end of 19th – 20th-30th years of 20th c.)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serija pedahohichna*. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet im. I Franka. pp. 224 – 231. [in Ukrainian].
8. Lagutin A. (1982). *Metodika prepodavania muzykalnoi literatury u detskoj muzykalnoi shkole* [Instructional methods to the teaching of music history at the elementary music schools]. Moskva: *Musyk*, 224 p. [in Russian].
9. Levytskyi I (1921). *Narys istorii muzyky* [Outlines in history of music]. Lviv, 64 p. [in Ukrainian].
10. Ludkevych S. (2000). *Kilka zamitok do reformy u Vysshchim muzychnim instytuti im. M. Lysenka u Lvovi* [A few notes of reforming at Lviv High music institute by Mykola Lysenko association]. *Doslidzhenna, statti, retsenzii, vystupy u dvokh tomakh. Upor. Z. Shtunder (Vols 2)*, Lviv: M. Kots. pp. 260 – 263. [in Ukrainian].
11. Mazepa L., Mazepa T. (2003). *Shlakh do Muzychnoi Akademii u Lvovi: u 2 t.* [The journey to the Music Academy in Lviv: in 2 v.]. *Vols 1*, Lviv: Spolom, 288 p. [in Ukrainian].
12. Majbyrova Je.V. (1970). *Pytannya metodyky vykladannya muzychnoi literatury* [Some questions of teaching methods in music history]. *Metodychna rozrobka dlya vykladachiv muz. l-ry*. Kyiv, 79 p. [in Ukrainian].
13. *Metodyka vykladannya muzychno-teoretychnykh i muzychno-istorychnykh predmetiv: (muz. shkola – uchulyshche – konservatoriia)* [Teaching methods in music theory and music history (music school – college – conservatory)]. (1983), *zb. statej. Upor. V. Samokhvalov*, Kyiv, 95 p. [in Ukrainian].
14. *Muzychnyi instytut im. M. Lysenka u Lvovi. Protokoly pro zdachu ispytiv uchnyamy instytutu: 1929 – 1938* [Mykola Lysenko institute in Lviv. Exam protocols by students at institute 1929 – 1938]. *Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka, vid. ruk., f. 163, kons. 164/p.50. 364 ark.* [in Ukrainian].
15. *Shkilnyi ustav vishchoho muzychnoho instytutu pid upravou “Sojuza spivatskykh i muzychnykh tovarystv”u Lvovi* [The school regulations of High music institute managed by “The Union of Ukrainian Singers and Musical Societies”]. (1903), Lviv, 65 p. *Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, f. 1, op. 51, spr. 1242 – Ark. 158 – 190.* [in Ukrainian].
16. *Special Music School. Parent & Student Handbook 2015*, 16 – 17 p. [pdf]. Retrieved from: <http://www.kaufmanmusiccenter.org/sms/>

Стаття надійшла до редакції 14.02.2017

“Музика пробуджує мрію у людей усього світу, і насамперед у ті часи, коли для мрії в життя місця взагалі не залишається”.

Рудольф Шенкер
німецький композитор, гітарист

